

Text: LUKÁŠ PAULŮ
Foto: IVAN MALÝ, LUKÁŠ PAULŮ

Peter Györi

Duchovní Španělské synagogy, viceprezident Federace židovských obcí a dobrovolník několika rad židovských světových organizací. V Čechách působí v otevřené komunitě Bejt Praha. Je autorem a organizátorem světově unikátního projektu Koncert Světlo porozumění®, jehož je OSA již druhý rok partnerem. Duchovně zaměřený projekt probíhá zároveň v kostele sv. Ducha a ve Španělské synagoze na Starém Městě Pražském. Projekt se koná již šestým rokem. Na letošním ročníku vystoupili například Bára Basiková nebo Michal Pavlíček.

// Popište, jak projekt Světlo porozumění probíhá a jaký je jeho obsah.

PG: Světlo porozumění® je jedinečný koncert, který probíhá netradičním způsobem, a to simultánně, ve Španělské synagoze a v kostele sv. Ducha na Starém Městě, ve dvou největších svatostáncích evropských monoteistických náboženství. V budovách, které v malebném prostředí Starého Města stojí v unikátním, symbolickém sousedství. Právě i ona symbolika, láska k hudbě, umění a potřeba vytvořit projekt, kde Porozumění bude hlavní spojovací linkou, mě přivedla k tomu uspořádat koncert na oslavu lidské pospolitosti a solidarity právě tam.

Porozumění probíhá nejen mezi posluchači v kostele a synagoze, ale také mezi jednotlivými interprety, které vybírám z různých koutů žánrového spektra, reprezentující rozdílné hudební žánry.

Každoročně koncert Světlo porozumění® přiláká stovky lidí, kteří mají možnost slyšet směs nejrůznějších hudebních forem od klasické hudby, jazzu, alternativní hudby až po rock. Mezi interprety minulých let patřili např.: Iva Bittová, Marian Varga, Pavel Šporcl, Dan Bárta, Bára Basiková, Michal Pavlíček, Zdeněk Bína, Varhan Orchestrovič Bauer, Makedonský orchestr orientální hudby, Okamžitý filmový orchestr, sbor Chrámu sv. Ducha, sbor Mikrochor a mno-

> ho mnoho dalších ze zemí reprezentujících všechny světadíly (samozřejmě mimo Antarktidu).

// Co vás vedlo k myšlence připravit takovýto projekt?

PG: Rád spolupracuji s lidmi, snažím se otevírat prostor k novým otázkám a postojům, které se týkají společenských hodnot. Navíc si myslím, že v určitém pohledu není nic krásnější než umění/ hudba, (samozřejmě kromě láskyplné a podporující rodiny), což je jistě subjektivní postoj k životu, nicméně nepoznám žádnou jinou lidskou činnost, která by fungovala tak silně jako hudba. Během několika sekund dokáže změnit emoce milionů lidí. Zahrajete něco arabského, afrického, klasiku či něco moderního a lidi se začnou určitým způsobem chovat, začínou gestikulovat, tancovat, smát se, plakat. Jako Slovák, Žid a duchovní Španělské synagogy žijící v Praze, jako člověk milující Tatry, Prahu a Košice, jsem chtěl využít hudbu v mých jednotlivých identitách – a tím spojit duchovní a umělecký život.

Téměř každý den, většinou na svátek Šabat, chodím po Věžeňské ulici okolo kostela sv. Ducha a Rónovy sochy Franze Kafky. Kafka tomu dodává taky ten „melting pot element“. Byl to Žid, Čech, psal německy. Praha má něco výjimečného, myslím, že to není nikde jinde na světě – kromě New Yorku. Neznám jiné místo, kde je římskokatolický kostel a synagoga tak blízko u sebe. Pan kardinál Vlček, který se účastnil tohoto projektu minulý rok, měl krásný projev, bylo to i v České televizi. Řekl, že on sám neví, kde „stojí“ Starý a Nový zákon tak blízko u sebe.

Přednášel jsem o projektu Světlo porozumění na několika místech, v Jeruzalémě, Londýně či Avignonu, a z reakce publika nebo otázek mám pocit, že neexistuje podobný projekt někde jinde na světě.

// S kým jste spolupracoval tento rok?

PG: V kostele moderoval program Honza Potměšil. Hudebně Pražská konzervatoř, Bára Basiková, Michal Pavlíček, Zdeněk Bína, Varhan Orchestrovíč Bauer, izraelský perkusionista Zohar Fresco, Otta Hejnic Trio – Josef Fečo a Ondrej Krajňák, Cigánsky diablo, houslista Alexander Shonert.

Je to pro mne velká čest, že mohu spolupracovat s tak úžasnými a mnohokrát skromnými lidmi – kteří i svou tvrdou

Bára Basiková a Michal Pavlíček

Dominik Duka

prací i s trochou toho štěstí využívají svůj dar, který dostali od Boha, nebo osudu, zdědili ho možná v genech po předcích, nebo jim to prostě nějak spadlo do klína a oni se svůj talent snaží co nejvíc využít k naší radosti.

// Světlo porozumění vždy přiláká zajímavé publikum. Na jednom místě se tak často potkávají lidé, kteří by se jinak těžko sešli.

PG: Celý projekt se tak trochu stává i prestižní záležitostí, ale ne v nějakém negativním smyslu. Účastní se ho členové diplomatického sboru, minulý rok přišlo čtrnáct ambasadů včetně tureckého a izraelského – seděli vedle sebe. Neznám jiný stát, kde by

se tyto dva sešli v této době vedle sebe. Také přicházejí osobnosti kulturního, společenského a podnikatelského života z Čech i zahraničí.

// Jste Slovák, žijete v Praze, jste duchovní Španělské synagogy, milujete hudbu. Těch rovin, které vás ovlivnily, bude více.

PG: Ano, máte pravdu – je tam i ta Československá rovina. Já například moderuji v synagoze slovensky, a jak jsem již zmínil, Jan Potměšil v kostele pak česky. Každý rok se snažím přivést i nějaké hudební těleso ze Slovenska.

Moje pohledy na svět taky ovlivnilo to, že jsem vyrůstal v Košicích ve velmi heterogenní společnosti. Mám pocit, že Košice byly jediné město, které mělo opravdu atribut federálního města.

// Jak to myslíte?

PG: V krátkosti, pokud mám porovnat pocity ze čtyř největších měst bývalého Československa tak Praha byla vždy samostatná. Je a bude prostě výjimečná, Brno je moravské, Bratislava je podobná jako Praha, žije si svým vlastním životem. Ale měl jsem a mám pocit, že Košice byly jediné federální město.

Shodou okolností pár lidí přijede na koncert každoročně i z Košic a už jednáme o tom, jak bychom mohli připravit tento projekt i v mém rodném městě a pomoci v opětovném navázání nadstandardních vztahů mezi těmito městy.

> // **Uvažujete o tom Světlo porozumění představit i v Košicích. Nabízí obdobné situační možnosti?**

Ne, ne, bohužel ne, synagoga a kostel jsou od sebe trochu dál. Je tam nádherná synagoga, kam chodil můj dědeček. Košice jsou krásné a střed města je relativně malý, to by ale nevadilo. Kostel, který je v Košicích, je rozlohou druhý největší ve střední Evropě a velmi se podobá chrámu sv. Víta. Kdybych uměl propojit Košice a Prahu, města, která jsou mým domovem, tak to by bylo úžasné.

// **Zpět k předešlé otázce rovin a elementů, které vás ovlivnily.**

PG: No, ... že jsem Žid, Pražák, Košičan, východoevropan, středoevropan, Evropan, člověk který žil, studoval a pracoval v Izraeli, v USA, obyvatel zeměkoule... to všechno na vás nějak působí. Něco víc, něco méně. Je to o životních zkušenostech, abyste využili to, co vás má ovlivňovat a do jaké míry, abyste mohl být spokojený, dávat co nejvíc své rodině a být přínosem pro společnost.

Lidi se cítí dobře v jednotlivých skupinách, které si vytvoří. Tam získávají sílu, podporu a jakýsi umělý komfort. Všichni lidé se ale dají velice jednoduše rozdělit – na ty, se kterými chcete být a na ty, s nimiž nechcete. Ty škatulky nám dávají i to dobré i to zlé. Jeden z nejhorších elementů ale je, že pokud jste v té své škatulce, začínáte mít pocit, že je ta nejlepší – což by ani tak nevadilo – horší je, když nastane chvíle a máte

Jan Potměšil a Peter Gyori

O koncertu Světlo porozumění® řekli:

Jan Potměšil: „Moc děkuji Peterovi s jakou nonšalancí, grácií a zároveň neokázalostí ten koncert vymyslí a moderuje. Je to Petrova hodnota, kterou do toho projektu dává a jiskra, která to vše zažehne. Díky.“

Bára Basiková: „Bylo to něco naprosto mimořádného, výjimečného a především krásného. Muzikantské spojení bylo úžasný, byli tam fantastický hudebníci a vůbec vystupovat v synagoze je nádherný pocit. Publikum bylo fantastický. Při té židovské modlitbě (Avinu Malkeinu, kterou Peter Gyori zaranžoval – pozn. redaktora)...to je nepopsatelné, to se musí zažít. Jsem velice ráda, že mě Peter Gyori na tuto akci přizval, že jsem se mohla zúčastnit. Je to pro mě čest, mám na to krásné vzpomínky.“

Zdeněk Bína: „Nejhezčí symbol je takový, že jednu chvíli hrajete v kostele, pak v synagoze. Lidi si pak uvědomí, že když věří srdcem, neměli by dělat moc velký rozdíly. Byla tam zastoupená duchovnost obou těch směrů.“

Zdroj: <http://prehravac.rozhlas.cz/audio/2486758>,
Noční Mikroforum 17. 11. 2011

pocit, že všechny ostatní jsou špatné. Nejhorší je zařazení se do skupiny nějakých fanoušků, kde vznikne kolektivní euforie a z toho pak zůstávají třeba ty rozbité stadiony.

// **Domnívám se, že „škatulkování“ je již delší dobu na ústupu. Otěže převzala globalizace.**

PG: Ony ty škatulky ve skutečnosti nikdy ani nebyly. Neexistovaly ale jenom pro lidi, kteří viděli za ty škatulky. Globalizace už tady byla dávno, než to někdo takto pojmenoval. Cestoval jsem a žil i v jiných zemích, proto mám dojem, že jsem ony škatulky odstranil již dávno pryč.

Ty škatulky se stejně nakonec zúží na jednu či dvě – jak jsem Vám už říkal – a to na lidi, se kterými si rozumíte, a s nimiž si nerozumíte. Čím dřív na to člověk přijde, tím je svobodnější.

// **Když se vrátím na začátek... je tedy cílem projektu uvědomění si faktu, že existují pouze lidé, se kterými si rozumíte, a se kterými ne?**

PG: Ne tak docela. Cílem projektu je vlastně ukázat, že i když si mnohdy a v mnohém rozumět nemusíme, jsou hodnoty, alespoň na okamžik, na kterých se shodnout lze nebo je alespoň můžeme pochopit a tolerovat je. Podstatný je výběr muzikantů a publika vůbec. Smyslem projektu je vlastně to, aby žil, mluvílo se o něm i po samotném koncertě. Žít ve světě, kde si rozumí každý s každým je utopie. Proto jsem rád, že se nám to daří alespoň při koncertě.

// **Jak vnímáte ateistické Čechy?**

PG: Cítím jako privilegium, že v tak ateistickém státě jako jsou Čechy, mohu vést bohoslužby. Myslím si, že Česká republika je diamant, kterého si Evropa neváží. Bohužel, měli jsme fašismus a tzv. komunismus, ale kdyby nebyly, tak by tato část Evropy byla určitě jednou z nejvyspělejších, a nejdemokratičtějších. Bohužel jsme ale příliš malý stát na to, aby nás historické události nesmetli na poněkud jinou cestu hořkého poznání.

Například Zikmund a Hanzelka jsou velmi důležitý element češství, cestovali po celém světě a stále byli Češi a element toho cestování v Čechách je. Byl jsem v Mongolsku, mimo turistickou sezonu, a na ulici jsem potkal dva lidi. Jednu Izraelku a jednoho Čecha. Říkal jsem si, jestli to nade mnou ten

► Bůh nějak neřídí, potkám dva lidi a s oběma si můžu popovídat v rodném jazyce. Na to, jaká je tato krajina, myslím tím Česko, malá a kritizovaná, je jedna z nejvíce otevřených. Ten klídek... spojení Švejka a Kafky je geniální, úžasné. Vezměte si příklad: televizní soutěž Největší Čech. Kdyby neplatily ty „zvláštní pravidla“ – myslím, že licenci má BBC – tak by vyhrál Jára Cimrman. To je ta genialita českého národa. Na to asi kuráž a smysl pro humor žádná jiná společnost prostě nemá. Neustálá kritika netolerance v Čechách, se podle mých životních a pracovních zkušeností nezakládá na pravdě.

// Jako výkonný ředitel působíte v otevřené komunitě Bejt Praha. Prosím o nástin vašich činností.

Bejt Praha je přidružená organizace ve Federaci židovských obcí. Vytváří určitou alternativu Pražské židovské obce, ale někteří členové Bejt Praha jsou zároveň i členy Pražské židovské obce. Díky toleranci a vynikající a otevřené spolupráci můžeme užívat např. Španělskou synagogu, kde pořádáme náboženské, vzdělávací akce, zveme rabíny. Jednoduše řečeno, Židovský rok je také cyklus různých svátků... od nejvýznamnějších svátků přes svátek Sukot, Chanuka, Tu bšvat, Purim, Pesah atd. My tyto svátky organizujeme.

// Studoval jste v zahraničí, kde všude a co?

PG: Nejdřív na pedagogické fakultě na Slovensku, pak na Institutu v Izraeli, kde se kromě Judaismu a náboženství také přednášela historie, politická ekonomie, psychologie. Po studiu jsem dostal pracovní povolení a měl využít znalosti v praxi. Když jsem šel do Izraele, tak jsem neuměl slovo hebrejsky, moje angličtina taky nebyla výborná. Skončil jsem mytím WC v hotelech. Hudba mi tam velmi pomohla. Skončilo to dobře, naučil jsem se jak hebrejsky, tak anglicky a také jsem si zdokonalil ruštinu. To byla jedna z mých životních facek. Rusové, které jsem celý život nenáviděl, byli najednou mí nejlepší kamarádi. Při čištění záchodů jsme se bavili o Dostojevském, nebo o Rachmaninovi, Šostakovičovi, které mám velice rád. V hotelu u Mrtvého moře bylo dost Němců, kteří se tam léčili a já začal řešit i to, že vlastně čistím záchody lidem, jejichž předci dali možná do plynu moji rodinu. Člověk byl mladší a tak mentálně masturboval nad tím vším. Je nespokojený se sebou, hledá

Španělská synagoga, koncert Světlo porozumění©

// ...napovídali jsme toho strašně moc, tak já nevím, co s tím budete dělat, Lukáši...

LP: ...tak já to už vypínám...

PG: ...už by bylo na čase...

úniky a každého kromě sebe obviňuje, proč je právě tam, kde je. Nakonec to ale přejde. Na druhou stranu v té době jsem v Izraeli za mytí záchodů měl lepší životní úroveň, než bych měl u nás jako učitel. Bylo to ale velmi krátké. Později jsem vždy odpoledne hrál v lobby na klavír. Ráno jsem čistil záchody a už nikdy v životě ne tak šťastně, jako tehdy, protože jsem se těšil na to, jak budu hrát odpoledne na klavír. Jednou ke mně přišel rabín z Los Angeles a říká: „Ty hraješ velmi krásně, ale proč tak smutně?“ Řekl jsem mu část svého životního příběhu – bylo to jako u psychologa. On na to, že je rabín v jedné synagoze a učí na hebrejské univerzitě, že by bylo možná dobré mít takového člověka u nich na univerzitě. Za rok jsem tam byl přijatý, dostal stipendium za podmínky, že dostuduju v nejkratším možném termínu a s výbornými výsledky. Příběh jako z Hollywoodu mě fakticky zavál do města, ve kte-

rém se Hollywood skutečně nachází. V Los Angeles jsem hrával na ulici, poznal spousty kamarádů. Amerika mi dala neuvěřitelný pocit toho, že jsem byl sám sebou. V Košicích jsem měl občas pocit, že jsem Žid ve velice minoritní komunitě, v Izraeli s blondatými vlasy a modrými očima pocit, že jsem Rus nebo nějaký východoevropan, ale v Americe to nikoho nezajímalo. Tam jsem byl Peter, vedle mě na ulici černoši, Palestinci. To byla ta Amerika, kterou lidi z filmů neznají...

// Čeká vás Chanuka... chystáte tedy něco v rámci Bejt Praha?

PG: My si zapalujeme svíčky doma, popřípadě ve Španělské synagoze nebo u některého našeho člena. Chanuka spočívá spíše v tom, že jste doma s rodinou.